

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 14-05-2020 r.

Adam Bodnar

XI.503.3.2020.MA

Pan
Mikołaj Pawlak
Rzecznik Praw Dziecka
Biuro Rzecznika Praw Dziecka
ul. Przemysłowa 30/32
00-450 WARSZAWA

Szanowny Panie Rzeczniku!

Współpraca Rzecznika Praw Obywatelskich z Rzecznikiem Praw Dziecka, mająca swe ustawowe podstawy w art. 1 ust. 2a ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2020 r. poz. 627, t.j.), jest niezwykle istotna dla skutecznej realizacji obowiązku ochrony praw człowieka i praw dziecka określonych w Konstytucji RP i innych aktach normatywnych. W oparciu o tę zasadę współpracy pragnę zwrócić się do Pana Rzecznika w sprawie **małoletnich nieheteronormatywnych i transpłciowych obywateli** oraz **dzieci, których rodzice są osobami LGBT** (lesbijkami, gejami, osobami biseksualnymi i transpłciowymi), w kontekście Międzynarodowego Dnia Przeciw Homofobii, Transfobii i Bifobii, obchodzonego corocznie 17 maja.

Dzień ten to moment, w którym na całym świecie rozbrzmiewają głosy solidarności, odwagi, ale też niezgody na dyskryminację, uprzedzenia i przemoc ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową. W mojej ocenie, dla organów władzy publicznej powinien być to także moment refleksji nad sytuacją prawną i społeczną osób LGBT oraz nad możliwościami jej poprawy. Wpływające do Rzecznika Praw Obywatelskich skargi oraz dane pochodzące z innych źródeł potwierdzają bowiem **nieskuteczność krajowego systemu ochrony prawnej tej grupy społecznej**. Chociaż międzynarodowy standard ochrony praw człowieka osób LGBT rozwija się sukcesywnie, m.in. dzięki orzecznictwu Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, poziom realizacji tego standardu w krajowych przepisach prawa oraz praktyce jego stosowania w Polsce nie zmienia się od lat.

Jako Rzecznik Praw Obywatelskich, który zgodnie z art. 18 ustawy z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (Dz. U. z 2016 r. poz. 1219, z późn. zm.; dalej jako: „ustawa o równym traktowaniu”), pełni też funkcję niezależnego organu ds. równego traktowania, w ramach powierzonych mi kompetencji analizuję, monitoruję i wspieram realizację zasady równego traktowania w Polsce. Analizie sytuacji prawnej osób nieheteronormatywnych i transpłciowych, przez pryzmat przestrzegania międzynarodowego standardu ochrony praw człowieka osób LGBT, poświęcony został **najnowszy raport Rzecznika Praw Obywatelskich**, opublikowany w grudniu 2019 r. w ramach serii „Zasada równego traktowania. Prawo i praktyka”. Przeprowadzone w raporcie rozważania na temat obowiązujących przepisów prawa międzynarodowego i krajowego, orzecznictwa oraz praktyki organów administracji zilustrowanej w skargach kierowanych do Rzecznika Praw Obywatelskich, pozwoliły na sformułowanie wniosków co do kluczowych problemów prawnych oraz przedstawienie rekomendacji do sposobów ich rozwiązania. Pragnę serdecznie zachęcić Pana Rzecznika do zapoznania się z tą publikacją, którą przesyłam w załączeniu do niniejszego pisma¹.

Jednocześnie chciałbym zwrócić uwagę Pana Rzecznika na **kluczowe kwestie** poruszone w raporcie **w kontekście praw małoletnich obywateli**. Jednym z głównych zawartych w publikacji postulatów jest uzupełnienie podstawy programowej dla wszystkich typów szkół o treści dotyczące praw człowieka i edukacji antydyskryminacyjnej, zgodnej z międzynarodowymi standardami. Analiza sytuacji uczniów nieheteronormatywnych i transpłciowych prowadzi bowiem do wniosku, że **przeciwdziałanie dyskryminacji poprzez edukację jest w polskich placówkach oświatowych niezbędne**. W obliczu szczególnego zagrożenia, jakie dla uczniów LGBT stanowią dyskryminacja, uprzedzenia i motywowana nimi przemoc w środowisku szkolnym, a o których wiedzę czerpię z wyników badań² oraz ze skarg kierowanych do mojego Biura, uważam, że cel wyeliminowania tych zjawisk powinien stanowić oś współpracy wszystkich właściwych w sprawach dzieci i młodzieży organów państwa. **Bezpieczeństwo i równe traktowanie wszystkich uczniów** postrzegam jako wartości nadrzędne, niezależne od różnic światopoglądowych lub jakichkolwiek innych podziałów.

Niezależnie od zalecanych działań organów państwa, mających na celu wyeliminowanie dyskryminacji i przemocy motywowanej uprzedzeniami co do orientacji seksualnej lub tożsamości płciowej ze środowisk szkolnych, uczniowie których spotka

---

¹ Raport dostępny jest również w wersji elektronicznej na stronie:
https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Sytuacja_prawna_raport_ZRT.pdf

² Zob. m.in.: raport *Safe at school: Education sector responses to violence based on sexual orientation, gender identity/expression or sex characteristics in Europe*, Rada Europy, Strasburg, 2018, str. 62.; *LGBTQI Inclusive Education*. Report IGLYO — The International LGBTQI Youth & Student Organisation, styczeń 2018, Bruksela, str. 126-127.

nierówne traktowanie powinni mieć możliwość **dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia**. Z tego względu niezbędna jest nowelizacja ustawy o równym traktowaniu, tak aby możliwe było **dochodzenie odszkodowania i zadośćuczynienia w przypadku naruszenia zasady równego traktowania w obszarze edukacji** ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową. W obecnym stanie prawnym, jedynym środkiem ochrony przysługującym w takiej sytuacji jest pozew cywilny skierowany do sądu powszechnego o ochronę dóbr osobistych. Dochodzenie roszczeń w oparciu o przepisy Kodeksu cywilnego jest w praktyce o wiele mniej korzystne dla osoby poszkodowanej dyskryminacją, niż żądanie odszkodowania na podstawie ustawy o równym traktowaniu.

Ponadto chciałbym zwrócić uwagę Pana Rzecznika na **nierozwiązane problemy, z którymi muszą mierzyć się małoletni, urodzeni za granicą obywatele, których rodzice są tej samej płci**. W korespondencji prowadzonej pomiędzy Biurem Rzecznika Praw Obywatelskich a Biurem Rzecznika Praw Dziecka³ w przedmiocie indywidualnej sprawy małoletniego obywatela, który nie może uzyskać polskich dokumentów tożsamości i numeru PESEL ze względu na fakt, że w jego brytyjskim akcie urodzenia jako rodziców wskazano dwie kobiety, podniesiono postulat wspólnych działań generalnych na rzecz wyjaśnienia sytuacji prawnej wszystkich dzieci, które znajdują się w analogicznych okolicznościach. Niedopuszczalne jest bowiem, że przez obecną praktykę organów administracji oraz treść uchwały 7 sędziów NSA z 2 grudnia 2019 r.⁴, małoletni obywatele, w których zagranicznych aktach urodzenia jako rodziców wskazano osoby tej samej płci nie mają w rzeczywistości ani możliwości uzyskania polskich aktów urodzenia w drodze transkrypcji, ani uzyskania polskich dokumentów tożsamości i numeru PESEL na podstawie zagranicznych aktów urodzenia. **Taki stan rzeczy prowadzi do naruszenia praw obywatelskich dzieci** znajdujących się we wskazanej sytuacji, pozostaje w sprzeczności z zasadą dobra dziecka, a także wypełnia znamiona dyskryminacji ze względu na status prawny rodziców, tj. ich pozostawanie w jednopłciowym związku.

Uwagi i wątpliwości dotyczące sytuacji prawnej małoletnich obywateli, których rodzice są tej samej płci, przedstawiłem ostatnio Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Ministrowi Spraw Zagranicznych w wystąpieniach z 9 marca 2020 r., **wnosząc o niezwłoczne podjęcie działań zmierzających do niezbędnych zmian**

---

³ Pismo Zastępczyni Dyrektorki Zespołu ds. Równego Traktowania w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich do Dyrektorki Zespołu Spraw Międzynarodowych i Konstytucyjnych Biura Rzecznika Praw Dziecka z dnia 29 stycznia 2020 r. (ozn. XI.534.3.2016.MA) oraz odpowiedź z dnia 19 lutego 2020 r. (ozn. ZSM.420.22.2019.AC).

⁴ Sygn. akt II OPS 1/19, opublikowana w Centralnej Bazie Orzeczeń Sądów Administracyjnych: <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/0CB4DBF3D4>.

przepisów wykonawczych, ujednoczenia praktyki organów administracji i wyjaśnienia wątpliwości w zakresie ich właściwości⁵.

Mając na uwadze powyższe, działając w oparciu o przepisy art. 16 ust. 1 i 17b pkt 3 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2020 r. poz. 627), zwracam się do Pana Rzecznika z uprzejmą prośbą o analizę postulatów przedstawionych w niniejszym wystąpieniu i załączonym raporcie. Będę wdzięczny za przedstawienie stanowiska odnośnie do poruszonych kwestii oraz uwzględnienie ich w toku realizacji zadań powierzonych Rzecznikowi Praw Dziecka.

Łączę wyrazy szacunku

Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/

Załącznik:

- raport *Sytuacja prawna osób nieheteronormatywnych i transpłciowych w Polsce*, Biuletyn Rzecznika Praw Obywatelskich 2019, nr 6, Warszawa 2019.

---

⁵ Wystąpienie generalne RPO do MSWiA z 9 marca 2020 r. oraz wystąpienie generalne RPO do MZ z 9 marca 2020 r., dostępne w wersji elektronicznej na stronie: <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/rpo-dzieci-ze-zwiazkow-osob-jednej-plci-bez-prawa-do-polskich-dokumentow>